

ПЕРЕДМОВА

Суспільствознавство в Україні і, зокрема, політична наука, досі ще не подолали методологічну кризу, яка виникла через теоретичну і практичну неспроможність марксизму-ленінізму вирішувати актуальні проблеми сучасності, а також через методологічну кризу в так званому «західному суспільствознавстві», коли зникли їх традиційні об'єкти аналізу і пропаганди – СРСР, «соціалістичний табір», організований міжнародний комуністичний рух. Питання використання різних методологій залишається «слабкою ланкою» усього світового суспільствознавства. Спроби суспільствознавців відразу стати постмодерністами виявилися безплідними, оскільки перехід на методологічні позиції теоретичної течії, яка заперечує загальні методології взагалі, є неможливим. І новоявлені «постмодерністи» перебувають у стані методологічного хаосу і вигадування «специфічних постмодерністських підходів».

Одночасно спостерігається протистояння раціоналістів та ірраціоналістів, логічного, наукового методу пошуку: доведення істини і позанаукового (релігійного) методу декларування істини. Причому активність ірраціоналістів є настільки високою, що інколи нагадує їх активність за часів Відродження і Просвітництва, коли раціоналісти і гуманісти здобули беззаперечну перемогу над ірраціоналістами і досягли того, щоб церква була відділена від держави, а релігія – від світської освіти. Тому інколи дивує позиція державотворців України, які хочуть переглянути набуток Відродження і Просвітництва, щоб повернути релігію і церкву до шкіл і університетів, до армії і правоохоронних органів і, що найбільш небезпечно, перетворити релігію і церкву на засіб політичної боротьби. Невже повернуться часи хрестових походів та інквізиції?

У той же час аналіз наукової діяльності державних і недержавних наукових і освітніх закладів, докторських і кандидатських дисертацій з суспільствознавства свідчить, що методологічні дослідження постійно скорочуються. Отже, суспільна наука виявилася в парадоксальній ситуації – дослідження проводяться без чіткого визначення методології соціального пізнання, на тлі методологічного волонтаризму, коли групи науковців або окремі вчені на кожне дослідження розробляють свою «специфічну» методологію, яка здебільшого страждає не тільки волонтаризмом, але й еkleктизмом.

Така ситуація не є випадковою. По-перше, останні двадцять років на фоні тотального заперечення марксизму-ленінізму відбувалося некритичне запозичення антимарксистських методологій, які і на Заході вже пережили розквіт і не є популярними. По-друге, відкидаючи марксизм-ленінізм в цілому, відкидаються деякі методологічні принципи, які за розумного використання, без догматизації є цілком продуктивними, наприклад, конкретно-історичний підхід, діалектика взаємозв'язку економіки і політики, навіть класовий

підхід. Тут варто врахувати, що марксизм дійсно виник не на порожньому місці, а відтак увібрав у себе частину загальноновизнаних наукових підходів, розроблених світовою наукою. По-третє, вдосконалення методологій соціального пізнання є природним процесом розвитку суспільної науки, як і у природознавстві та інженерних науках. При цьому необхідно спиратися на реальні відкриття, на раціоналізм у науці і на нові факти історії. Теза, що критерієм істини є практика, не придумана марксизмом, а є загальноновизнаною у наукових колах.

Тому розвиток раціональних методологій наукового пізнання є необхідною умовою розвитку суспільствознавства. Ірраціоналізм у будь-яких формах – релігійній, астрологічній тощо – не може бути рушійною силою прогресу, зокрема, в політиці та економіці. Релігійність або атеїзм, віра в астрологічні прогнози або надприродні явища – це особиста справа політиків, економістів чи природознавців. Реальна політика і економіка базуються на реальних фактах, інтересах, мотивах, попиті тощо.

У пропонованому випуску «Сучасна українська політика: політики і політологи про неї» редколегія прагнула заохочувати раціоналістичні і реалістичні дослідження. Особливо це важливо для плеяди молодих науковців, щоб вони спиралися на твердий ґрунт методологій соціального пізнання, а не блукали манівцями модних, але безперспективних концепцій–одноденок. Така позиція редколегії буде зберігатися і в майбутньому.

*Микола Михальченко,
член-кореспондент НАН України,
голова редакційної колегії*